RELIGIO és NEVELÉS.

KATH. EGYHÁZI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN, JAN. 18. **5.** UJ FOLYAM. 1844.

Megjelenik e' lap hetenkint egy-egy iven kétszer, csütörtök- és vasárnapon. Az előfizetési dij értte 's a' hetenkint egyszer megjelenni szokott ‚Egyházi literaturai lap'-ért együtt, postán 5 frt, helyben 4 frt p. Előfizethetni a' cs. k. postahivataloknál, ugy a' szerkesztőségnél is, Budán, a' krisztinavárosi Kalmárfy-házban, 's Pesten Hartleben' könyvkereskedésében, a' váczi utszában.

TARTALOM: Hazánk' sz. koronája és annak eredete. I. Pauer János. — Egyházi tudósitások. — Hirfüzér.

Hazánk' sz. koronája és annak eredete *).

I.

(Hetényi ur „historiai uj nézet"-ének vizsgálata.)

Olly kérdésekről, mellyek fölött még sötét homály borong, alapos értekezéseket irni, az egymástól elütő véleményeket tudós combinatioval megegyeztetni, 's illykép reájok fényt árasztani, valamint egyik a' legnemesb foglalkozások közül; ugy a' tudományokban tiszta ismeretek után vágyódó kebelnek legszebb hálájára méltó. De olly tárgyakról, minden szilárd alap nélkül, csupa előitéletből, ujdonság' kedveért, vagy pillanatnyi dicsőségért, kétségeket támasztani, mellyekről erőszakos csigázás, és a' történetnek önkényes elferditése nélkül kétségeket nem is támaszthatni, vagy mellyeket a' tudományos világban már régen, és méltán eldöntötteknek lehet nézni; olly tárgyakról mégis kétségeket támasztani, nem egyéb, mint a' hasznos időnek, kivált nálunk, hol, mint szokás mondani, a' pillanatok olly drágák, elpazarlása; a' komoly tudományosság és tiszta ismeretek után vágyódó kebelnek kijátszatása, sőt az olvasó közönség' legnagyobb részének, mint mellynek az ujdon állitások' olvasásakor sem módja, sem ideje nincs a' kutfők' fölütéséhez, kétes állapotba ejtése, 's a' már régen megvitatott tárgyra nézve, azon helyzetbe való visszalöketése, mellyben egykor a' megvitatás előttiek voltak.

Illy történetelleni, 's mondhatni légből meritett állitást kezdett Hetényi ur a' ‚Prot. lap'-ban vitatni; (**1843. 16.** és **17.** sz.) bebizonyitni akarván, hogy dicső sz. István királyunk a' romai kath. egyháztól egészen független egyházat alapitott. Mikép sikerült neki ezen uj, és igazán „a' történetirás és jobb történetbuvárok" ellenére fölhozott hallatlan eszme' megvitatása, a' reá következett, 's ugyane' lapokban a' magyar ősegyházról szóló jeles értekezésekből, az értelmes olvasó könnyen megitélheti. Ezekre közelebb H. ur ugyan a' ‚Prot. lap.' **40**- és **41**-dik számában „Palinagonia" czimü czikkjében felelni törekvék; de milly eredménynyel, már mondani nem szükség; — és itt a' **482**-ik lapon, az olvasó' figyelmét más térre terelve, ujdon állitásainak termesztményéből ismét egy ujjal, előbbi állitásának hasonmásával lép föl, „historiai uj nézet"-ét hazánk' sz. koronájáról közölvén, 's ez által is első állitását akarván ujolag gyámolitni. És a' miről először csak vélekedék, a' mihez okai' gyengeségének érzetében „makacsul" ragaszkodni nem mert, ugyanarról utóbb erősitve, 's eldöntőleg állitja, hogy koronánk Rómából nem is „kerülhetett," hanem hogy azt „biborban született Constantin küldé első keresztyény magyar fejedelmünknek, Geizának, Istvánunk atyjának, a' patriarchai kereszttel együtt"... és pedig az „önálló egyházkormány' jeleül." (‚Prot. lap' **40.** sz. **483.** l.)

E' kérdés' fejtegetése: honnét és kitől származott sz. koronánk? tulajdonkép a' világi tudományok' körébe tartozik ugyan, mindazáltal, mivel szent és sérthetlen jogok, tisztes hagyományok vannak vele összekapcsolva, mellyeknek minden igaz honpolgár előtt becsben és tiszteletben kell állaniok; de leginkább, mivel Hetényi ur, ősegyházunkról tett ismeretes állitásának gyámolitására ebben is támaszt és erősséget keres, azért azt közönyösen elnézni nem szabad, 's hozzászólani annál szükségesebbnek véltük, mivel még nyiltan azt is kimondá, hogy illyféle uj állitásai közkedvezést nyertek; és hogy nemcsak hitsorsosai, hanem még a' rom. ker. katholicusok közül is találkoztak, kik azok fölött tetszésöket nyilvániták **). Elég szomoru; de e' fölött szé-

*) A' már hónapok óta közlésre váró, de azért el nem késett jeles értekezést, hogy hamarább nem közölhette, sajnálja a' Szerk.

**) A' ‚Prot. lap'-nak, 's a' számára dolgozó némelly uraknak saját szerencséjek van nemcsak protestansoknak, de még katholicusoknak is tetszeni: 's a' mi több, mikép II. ur dicsekszik vele, még k ö z tetszést is arathatni náluk. Mi természetesen illy rendkivüli

gyen és pirulás leginkább azon részről, melly magát kirekesztőleg a'tudományok' földeritőjének szokta nevezni, hogy kebelében találkoznak egyének, kik hazai történetünk' tudományában is, mellyet pedig minden honpolgárnak tudni kötelességében állna, olly igen törpék, és a' fölvilágosodásról annyira magasztalt korban, olly igen vakok, hogy még illy állitások' alaptalanságára sem képesek ráismerni, sőt még azok fölött örülni is tudnak! De ha H. ur' uj nézeteinek lényeges állását megismerendik, erősen hiszszük, bogy a' tetszést eleve nyilvánitók közül, magát senki meg nem nevezendi.

Kérdhetnők itt mindenekelőtt, honnét, milly kutfőből származott H. urnak hazánk' koronáját illető „historiai uj nézet"-e? Talán történetbuvárok előtt egészen ismeretlen, és eddig a' sötétség' homályában rejtve lappangó kutfőket fedezett föl, mellyekből uj néz te' támogatására majd bőven merithet adatokat? Ezt legalább annál nagyobb joggal lehetett remélnünk, minthogy e' tárgyról már széles tudományu férfiak, mint: Stilting, Pray, Katona, Koller, Horányi, Fejér és mások olly jelesen és kimeritőleg irtak, hogy Engel történetkönyveiben e' kérdést méltán eldöntöttnek mondja [1]); ugy, hogy felőle már kérdést támasztani fölösleges is volna. Azonban H. mindezektől eltér, uj kutfőket sem mutatva elő,—eltér, mert neki nem tetszett, hogy a' nyolczszázados történet' szakadatlan bizonyitványa szerint, történetiróink sz. koronánkat sz. István' számára Rómából, a' kath. egyház' látható fejétől származtatják; és mivel e' tény Romára fényt áraszt, ő Bizanczhoz fordul, historiai uj nézetével halomra döntendő mindazon állitásokat, mellyek történetiróink által eddig annak bizonyságaul fölhozatának; mert, ugy mond, „fájhat az!... minden lelkes magyarnak, ugy lealacsonyitni látni valóban derék királyainkat, hogy ezek olyan püspöktől kérjenek koronát, egyházelrendelési jogot, minők voltak az egy Gerbertet kivéve, a' X. századbeli romai pápák." („Prot. lap.' 40. sz. 482. l.) Ráakadtunk tehát igy az uj nézet' gyökerére! De miért fájhat olly igen H. urnak, vagy ha már neki fáj, miért köti ez eszmét minden lelkes magyaréhoz olly annyira, mintha az „lelkes" lenni megszünnék, mihelyt Heténvivel együtt nem érez? Hisz' eddig még egy lelkes magyarnak sem jutott eszébe e' fölött fájdalmat érezni; jelül, hogy ők nem egy Hübner-, vagy Lampeféle iróból, sem nem a' kőszegi képes historiából, vagy Baroniusnak egyes, csak amugy, minden további nyomozás és olvasás nélkül kiszakitott mondataiból tanulták ismerni a' pápákat [2]). És az egyházelrendelési jog-

szerencsével, hogy mindeneknek tessünk, nem dicsekedhetünk: de, ha meg kell az igazat vallani, dicsvágyunk ennyire nem is terjed; mert mindeneknek tetszeni akarni nagy gyengeség. Csak nem rég is azzal dicsekedett valaki (nevét nem tette ki; nehogy a' kellő bizonyitás miatt még valahogy nála kereskedjenek,) a' „Prot. lap'-ban, hogy előtte: „cath. papok mondották, hogy ha jó 's kedves darabok jövendenek ki," (ezen kath. papok ugyancsak terhes föltételt szabtak; 's minthogy a' föltétel, a következésből itélve, maig sincs teljesitve, lehet gondolnunk millyenekül tartja α. ω. a' „Prot. l.' czikkeit;) „inkább fogják hordatni a' prot. lapot, mint a' Religiot..." Sok szerencsét hozzá. De gustibus non est disputandum. Egyébiránt, ha az egész tudósitás kis mystificatio volna is, nem volna rajta mit csudálkoznunk. Olvastunk mi már a' „Prot. lap'-ban több hihetetlenségeket is. Szerk.

[1]) Engel, Gesch. des ungr. Reichs. I. Th. S. 110. Wien 1813.

[2]) A' prot. irók különösen szeretik Baroniusnak néhány őszinte kitételeit használni, mellyekben ezen tudós bibornok, a' középkorról irván, az egyház' szomoru sorsát, 's az uralkodó erkölcstelenséget hiven előadja: de azokat, mellyek az egyház' dicsőségére szolgálnak, vagy hol a' hitujitók' viszketegségét érdem szerint megrója, szépen elmellőzik; rá sem hallgatnak, mintha azok nem is Baroniustól volnának. Heténvi is a' „Prot. lap.' 482-ik lapján azokat idézé belőle, mellyek inyére voltak, fölhozván a' „pusztitás szörnyét," a' „rémeket," az „arczátlan rimákat," 's ezekben az egyház' borzasztó képét. De itt Heténvi ur sokkal nagyobb bátorságot vett magának, mint egyéb prot. irók, példaul Hübner, Ember Pál—Lampe—Bod és többen, kik olvasóik előtt mintegy kitüzték, hogy Baroniust hol 's meddig olvassák, azontul pedig sorral sem előbb vagy utóbb. H. ur nem igy cselekedett; ő egészen önbizottan, Baronius' évkönyveire, mint állitásának igazolóira utal, 's azokat e' végből átalában olvasásra ajánlhatóknak vélte, 's ajánlotta; és ebben mi is osztozunk vele; a' munkát igy kell olvasni. Innét följogositva érezzük magunkat előbbi idézetét, minthogy az csonkán hozatott föl, kiegésziteni. Baronius tehát a' H. által fölhozott szavakat csakugyan mondja, de miután folytatólag azt is mondotta volna, hogy az érdeklett pápákat világi hatalmasok erőszakolták a' székfoglalásra, és hogy a' papság sem előbb, sem utóbb törvényeseknek soha el nem ismerte őket, ugyanott még ezeket veti hozzá: „Scandalum ille tantum patitur in hac horrida tempestate, qui fidei expers, ad fluctus obruentes navim intentus oculis, Domini in eadem commorantis navi penitus obliviscitur, atque inesse non putat, illud impium mente volvens: Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso? sicut impii novatores Evangelicae fidei, quam profitentur extorres, talibus obrui fluctibus videntes Petri naviculam, non esse in ea Chri-

nak Romából származása miért fájhat H.-nek annyira, miután ugyanazon lapon erősitve mondja: „hogy soha és sehol sem állitotta," hogy sz. István „a' romai pápát nem tisztelte, a' püspökökkel és papokkal együtt," és ellenmond mindazoknak, — (de, mint már e' lapokban kimutatva volt, jobban magának,) — kik szándokát azzal „bélyegezni" akarják, mintha valaha állitotta volna, „hogy I-ső István rosz rom. catholikus volt;" 's pedig itt ismét tagadja a' közlekedést, az egyházelrendelési jogot, 's az egyház kül dolgainak elintézésében is a' romai pápával, mint Krisztusnak e' földön helytartójával egyességét. H. urnak a' jó romai katholicusról különös fogalma lehet! De hisz' ő jobban tudja Verbőczynél, jobban derék királyainknál, sőt jobban magánál sz. Istvánnál is, ha egyházelrendelési joga Romából származott-e, vagy nem? 's ősegyházunk más volt-e, mint az igaz rom. kath. egyház? mert ő tényeket emleget, 's irtózik az irói irány' eltorzitásától [3]). Hazánk' sz. koronájának Romából, a' pápától származtatása már azért sem fájhat, mert ki azt küldé, Gerbert, kora' legjelesbikének van H. által is ismerve, 's innét egy „lelkes magyarnak" sem kerekedhetik kedve ollyanokkal fölcserélni, kikkel azt 's átalában a' pápákat H. fölcserélni akarja. Nézze meg, kiket tett helyébe; elborzad emberben minden jobb érzés, ha az ezek által mivelt galád tettek' szakadatlan sorát olvassa [4]). Derék

stum, impie blasphemantes, posseque eam mergi, imo demersam contra Christi promissiones obganniunt; plane coeci, atque coecorum duces," (valóban, ha ezen vezérek most is látnának, és olly őszinték volnának, mint volt Baronius, ugy szavaival az egyház' gyalázására annyira vissza nem élnének. De hisz' ők tudják, hogy a' tudós bibornok' szavait azok, kikre számoltak, el fogják hinni; mit pedig utána mond, azt, értelmes (?) olvasóiknak nem szükség tudni,) „cum Christum in navi dormientem non vident, nec sentiunt Dei praesentiam ex grandi miraculo. Quodnam hoc, dices? Evidens plane illud, quod cum navicula sic esset operta fluctibus, mersa non est, onusta tanto pondere peccatorum... Non mersa igitur opera hisce fluctibus navis, quia in ipsa, licet dormiens, Christus erat; quod velis, nolis, necesse est fatearis infidelis et impie: qui hujusce modi impietate tua majores; quam venti isti immittis fluctus in navim; Deo magis odibilis impietate, quam illi libidine." Edit. Colon. Agripp. 1614. T. X. p. 686. Kik ellen irta Baronius e' sorokat, mondani nem szükség.

[3]) Sz. István — 1009-ben költ amaz oklevelében, mellyben a' pécsi püspöki megye' határait elintézi, ezeket mondja: „Noverint omnes fideles nostri praesentes et futuri, qualiter nos cum consensu sanctissimi Apostolici, et in praesentia eius nuncii Azonis Episcopi... ordinavimus, et confirmavimus." Cod. Dipl. P. I. p. 291. A' sz. Adorjánról nevezett zalai apátságról szóló 's 1019-ben költ oklevelében ezek állanak: „Contulimus etiam eidem auctoritate apostolica nobis annuente" (libertates) u. o. p. 305. Ugyanezen apátságot illető — 1024-ben költ oklevelében pedig ezeket mondja: „Quia ex officio, nobis incumbente, tenemur invigilare, ne iura, libertates et decimationes ecclesiarum et monasteriorum regni nostri, nobis a sancta sede apostolica commissarum"...: (u. o. 308. l.) Az 1036-ban költ bakonybéli apátság iránti oklevelében ezeket mondja: „et sicut habui potestatem, ut ubicumque, vel in quocumque loco vellem Ecclesias, aut monasteria construerem; ita nihilominus a Romanae sedis supremo Pontifice habui auctoritatem, ut quibus vellem, Ecclesiis, seu monasteriis libertates et dignitates conferrem." (u. o. 328. l.) Ezekhez sorolható még u. o. 331. l., sz. László I. K. 3. r., Verbőczy P. I. tit. 11. §. 2. 'stb. — Már, a' hol illy adatok szólanak, kétségeket támasztani, vagy még ellenkezőt is állitani, nem tesz-e: világos tényeket tagadni, és „eltorzitni az irói irányt 's a' történetirást?"

[4]) Hetényi ur a' X. századbeli romai pápákat emlegetvén, derék királyainkra nézve lealacsonyitásnak mondja, hogy ők olly püspököktől kérjenek koronát 's egyházelrendelési jogot, millyenek, az egy Gerbertet kivéve, a' X. századbeli romai pápák voltak. A' mi ezt illeti, ha H. urnak csak ez fáj, ugy a' dolgon könnyü segitni, csak historiai botlását kell helyreigazitni, és határozottan mondani: hogy derék királyaink a' X. századbeli romai pápáktól koronát 's egyházelrendelési jogot soha sem kértek. 'S miért? Azon egyszerü oknál fogva, mert még akkor királyaink nem voltak. Ezt tehát H. ur talán csak álmodta: minthogy Gerbertet ő is kiveszi; ki egyébiránt jobban a' XI-ik századbeliekhez tartozik; 's épen ez az, kitől koronánkat, 's az egyházelrendelési jogot a' történet származtatja. Azonban a' X. századbeli pápák közül is többeket mutathatni elő, kik a' kortársu hatalmasok között kitünő helyet foglalnak, 's az emberiség' hálájára minden tekintetben méltók. Azon egykettő pedig, kiket Baronius évkönyveiben nevez, kikről, mint törvénytelenekről mondja: „non sunt nisi ad consignanda tantum tempora in Catalogo Romanorum pontificum scripti;" kikről mondja: „nusquam Cleri eligentis, vel postea consentientis aliqua mentio;" kiknek választásukról mondja: „principes saeculi hujus, quantumlibet christiani, hac tamen ex parte dicendi tyranni saevissimi, arrogaverunt sibi tyrannice electionem Romanorum Pontificum;" (id. helyen 650. és 685. lapon) azon egykettő, részint fejedelmi családból származván, részint azokkal vérrokonságban,

királyaink pedig okleveleikben, és Verbőczy, gr. Réway Péter, gr. Nádasdy Ferencz, és számosan a' régibb és ujabb időből, kiktől pedig a' „lelkes" magyar nevet csak nem fogja megtagadhatni, nyiltan, minden fájdalom nélkül megismerik, hogy sz. koronánkat és a' királyi ékszereket sz. Istvánnak a' pápa küldötte. — Miért kellett tehát itt is megszaggatni a' véleményeket, és mégis fönnen hirdetni: „főirányom: elvegyenlőségre vezetni honfitársaimat vallásos, erkölcsi és nemzetiségi érzelmekben;" miért kellett ezen eseményt is romai 's hierarchiai szempontból tekinteni, és mégis azt hangoztatni: „nem kell mindent romai 's hierarchiai szempontból tekinteni." (‚Prot. lap.' **40**. sz. **482**. l.) Épen pedig itt rejlik az illyféle nézeteknek gyökere, mellyből annyi sok előitélet és ferde állitás szakadatlanul sarjadzani szokott. Ime, Heténynek nem tetszett, sőt fájt neki, hogy szent koronánkat olly számos és nagy tekintélyü 's tudományu férfiak a' történet' nyomán Rómából származtatják, ő tehát ezen dicsőséget Bizanczra ruházza, 's ő első, mert eddig csakugyan senkinek sem jutott eszébe illyesmit csak távolról is állitani; ő első, ki e' szerencsében, a' biborban született Constantin császárt részesité, szerinte ez levén, ki jelen koronánkat, pedig az önálló egyházkormány' jeléül „Geizának, Istvánunk' atyjának küldé a' patriarchai keresztel együtt;" és ezen állitása' védelmeül hat okot hoz föl, 's azokkal maga részére ugy dönti el az ügyet, hogy koronánk Rómából még csak nem is kerülhetett. De minő sikerrel, megfogjuk látni.

vagy egyéb összeköttetésben levén, világi hatalmasok' befolyásával erőszakosan foglalták el a' széket. Minde' mellett mégis, mikép a' prot. Herder, 's a' pápák' nem nagy barátja megvallja: a' romai pápák közt, akármelly időszakot tekintve, aránylag sokkal több jót, és erényest találhatni, mint ugyanazon kor' világi hatalmasai között. „Die wohllüstigen Weichlinge sind auf dem römischen Stuhl weit weniger, als auf den Thronen weltlicher Regenten, und bei manchen derselben sind ihre Fehler nur auffallend, weil sie Fehler der Päpste waren." (Ideen z. Phil. d. Gesch. IV. Th. **1792**. **247**. l.) Pedig azoknak csak érdemeiket nem, egyéb tetteiket azonban nagyitó üvegen szokta a' világ nézni: miben az egyházi férfiaknak átalában bő mértékben lehet részesülni. Kár volt H. urnak a' X. századbeli romai pápáktól is annyira idegenkedni, hogy miattok Bizanczhoz forduljon. Pölitz az ezen időszaki bizanczi történetet röviden igy adja elő: „Leo's Sohn, Constantinus Porphyrogennetus (912—959.) Regierungstalente waren so gering, dass er seinen Schwiegervater und dessen Söhne für sich regieren liess, bis er endlich diese willkürlich regierende Familie ins Kloster schickte, und seinen Sohn Romanus zum Mitregenten erhob. Doch diesem lebte er zu lang; ein Gifttrank, von seinem Sohne bereitet, sollte den Kaiser tödten... Romanus regierte nun (959—963.) wie ein Nero..: Er starb durch das Gift seiner Gemahlin Theophania, die während der Minderjährigkeit ihrer Söhne, zuerst mit Nicephorus Phocas (963—969), und nach dessen Ermordung mit Joannes Zimisces (969—976.) die Regierung führte... Nach der Ermordung des Zimisces bestiegen die Söhne des Romanus, Basilius und Constantinus den Thron. Constantin war ein Weichling, der sich seinen Ausschweifungen überliess... Er (Basilius) hinterliess zwei Töchter, Zoe und Theodora. Ihm folgte der Gemahl der ältesten, Romanus 2 (1028—34.) Dieser fiel durch die Vergiftung seiner Gemahlin Zoe." 'stb. Die Weltgesch. II. Th. S. 376, Wittenberg 1813. 8. A' hány sor, annyi gyilkosság. H. ur a' X. századbeli romai pápáktól irtózva, olly tények' szinhelyéhez fordul, hol olly sok a' „Gift, Gifttrank, Vergiftung, Ermordung;" 's ez neki nem fáj; pedig hol illyen a' dolog' kimenetele, millyen lehet annak előzménye!

Nézzük tehát egyenkint az okokat, mellyeket „uj nézete" megalapitására H. fölhoz. „I. Szokása volt,— ugy mond—a' görög császároknak a' keresztyénségre tért fejedelmeknek koronát küldeni, hogy legyen mit fejökbe tenni sátoros ünnepen a' főpapnak, nem pedig azért, hogy a' fejedelmek fejedelemségből királyokká legyenek." És a' görög császárok' ezen koronaküldési szokásának (mert itt ez fő dolog, és ennek kell lenni) bebizonyitására biboros Constantinnak de adm. imp. irt könyve' **13**-ik részéből következő szavakat idézi: „Cum domini, et dei nostri, Jesu Christi festum inciderit, ex hujusmodi stolis et coronis, ea accipiuntur a patriarcha, quae tum opportuna et convenientia sunt; qui ea, ad imperatorem mittit, isque illis, tamquam minister dei, in processu tantum induitur, atque rursum, postquam illis usus est, ea remittit in ecclesiam, ubi reponuntur de more." (‚Prot. lap.' **40**. sz. **483**. l.)

Nincs szerencsétlenebb állitás, mint; **1**-szer, a' mellynek védelmére 's megalapitására olly adat hozatik föl, melly legkevésbbé sem bizonyitja azt, a' mit bebizonyitania kellene; vagy ha **2**-szor, figyelembe vétetvén az egész beszéd' tartalma, mellyből az idézett szavak kiszakitvák, belőle az tünik ki, hogy az épen ellenkezőt bizonyit; és ez a' védelem alá vett ügynek lehető legnyomorultabb állapotjára mutat; mert illykép akármelly munkából a' legferdébb dolgokat, az iró' czéljá-

val homlokegyenest ellenkezőket is ki lehetne magyarázni, ollyképen, mint ha valaki a' sz. irásból azt akarná bebizonyitani: „non est Deus;" mert abban e' szavak irva vannak: csakhogy előttök még ezek is állanak: „Dixit insipiens in corde suo," 'stb. (Zsolt. 13, 1.)— Már az illyféle idézet, nem mondom, ha tudva, vagy az olvasónak szántszándékos tévedésbe-ejtése, vagy elámitása végett hozatik föl, hanem, ha az érdeklett tárgyra nézve egyedül az iró' figyelemhiányának következmenye is, mindig méltán megrovást érdemel, mert egyebeken kivül az irói hitelt is tetemesen csökkenti.

Már ezek szerint H. ur' idézetét tekintve, azt találjuk, hogy az mind a' két esetbe ütközik. 1-szer az általa biboros Constantinból fölhozott szavak nem bizonyitják azt, a' melly végből fölhozatának, 's a' mit bebizonyitaniok kellene; tudnillik, hogy a' keleti császároknak szokásuk lett volna, a' kereszténységre tért fejedelmekhez koronát küldeni; ezt legalább semmi értelmezési szabály szerint azokból következtetni nem lehet. Mert hisz' azért, hogy ők az Ur Jézus' ünnepén koronával és stolával 's egyéb ékességekkel fölruházva a' sz. meneten megjelenni szoktak, melly ékességeket a' templomból, hol azok őriztetének, a' patriarcha küldött át a' császároknak, ezek pedig az ünnepély' végével ismét a' templomba visszaküldének, — mint lehet következtetni, hogy a' császároknak szokásuk lett volna a' fejedelmekhez koronát küldeni? De a' 2-dik esetbe H. ur' idézete még inkább ütközik. Ugyanis, ha a' beszéd' egész tartalmát, mellyből H. urnak idézett szavai kiszakitvák, tekintetbe veszszük, ott épen ellenkezőről van szó; és az idézeten méltán csudálkozhatni: mert ha H. ur csak néhány sorral fönebb kezdi olvasni, ama' szavakat állitása' védelmére soha föl nem hozandotta volna. Az érdeklett helyen tehát Constantin, — ugyanaz, kitől H. ur jelen koronánkat küldöttnek lenni mondja — tanácsot ad fiának Romanusnak, hogy azon esetre is, ha tőle a' fejedelmek koronát kérendnének, mint mentegesse magát; e' helyen a' magyarokat különösen megnevezvén: „Si quando sive Chazari, sive Turcae (érti a' magyarokat) sive aliae quaepiam Boreales et Scythicae gentes ... imperiales vestes, coronas, cujusdam praebiti ministerii causa sibi transmitti postulent," (tehát még érdem és szolgálat végett sem. Biboros Constantin pedig halála előtti évben is háboruban volt a' Görög- és Bolgárországokat pusztitó magyarokkal [5]), és ez a' bizanczi udvarra érdem nem lehetett) ita te excusatum oportet;[6])"

[5]) Kéza. De originibus et Gestis Hung. p. 46. Budae 1833. Katona, Hist. Crit. prim. Ducum. p. 477.

[6]) De adm. imp. c. 13. p. 63.

itt N.-Constantin első ker. császár' korából alászállott hagyomány szerint fiának elébeterjeszti; milly nagy tisztelettel kell illy ékességek iránt viseltetni, 's ama' szavakra jön, miket H. ur a' korona-küldési szokás mellett fölhoz, miszerint ők is csak jelesebb ünnepek' alkalmával használják azokat. Sőt végül, ugyanott még ezeket mondja: „quin etiam Sancti et Magni Constantini in Dei Ecclesiae Sacra mensa maledictio scripta est, ut ipsi per Angelum Deus mandavit." — Ime, milly egészen más fordulatot vesz a' dolog, ha nem egyes kiszakitott mondatok; de az egész contextus figyelembe vétetik; de hisz' ha ez történik, az „uj nézet" mellett egy okkal kevesebb lett volna. — Inkább tehát hagyománytóli eltérésnek, mint szokásnak lehet mondani, ha ők Chlodvig frankhoni királynak jóval előbb, és biboros Constantin' ama' megirt szigoru szavai után szinte százhusz évvel I. Geiza királyunknak, sz. László' bátyjának, a' bizanczi udvar mellett tett bokros érdemei' következtében, gazdag ajándékokkal együtt koronát is küldének.

Egyébiránt az „uj nézet" mellett fölhozott ezen első ok nem olly igen fontos, hogy vele tovább időzni szükség volna, mert habár szokásuk lett volna is a' görög császároknak a' kereszténységre tért fejedelmekhez koronát küldeni, abból, a' történet' mély hallgatása miatt, következtetni épen nem lehet, hogy jelen koronánkat Geizának, sz. István' atyjának, biboros Constantin küldötte volna.

De talán Geiza vezérnek különös, és rendkivüli érdemei voltak, miért Constantin a' szigoru rendszabálytól eltérni, 's Geizát illykép megtisztelni akarta. H. ur állitása' védelmeül csakugyan ezt hozza föl a' II. pont alatt. „Geiza vezér — ugy mond — érdemes volt e' megtiszteltetésre, mert a' magyarok' megtérítésének fölötte nehéz elkezdését csakugyan tőle, és nejétől nem lehet megtagadni, mit el kell nekünk is ismernünk, a' pannonhalmi oklevél, Ranzani epitomeje és Dlugoss Adalbert életrajza után; és Geizának ezen érdemeire van már czélozás"—folytatja tovább—„azon apostoli kettős kereszt által, melly a' koronán levő képén emlitett fejedelemnek, ennek jobb kezében szemlélhető; valószinüvé tétetvén ez által, hogy ő volt az első apostoli fejedelme honunknak; és az apostoli kereszt is a' koronával együtt nem Rómából, hanem Bizanczból került; az önálló egyházkormány' jeleül, mit az is erősit, hogy a' romai régibb pápák egyedül magukat tekintve az apostol főnök utódainak, tudtomra ugyan (azaz H. ur' tudtára) királyainkat apostoli czimmel soha sem tisztelték meg." A' III- és IV-dik pont alatt pedig foly-

tatólag ezeket mondja: „A' Geizának küldött korona Rómából nem kerülhetett," (hogy Geizának, sz. István atyjának nemcsak Rómából, hanem máshonnét is valaha korona került volna, a' történetben legkisebb nyoma nem levén, ellenkezőt még senki sem állitott) „mert ez csalhatatlanul görög mű és rajta a' pápai diszjelek nincsenek." „IV. A' rajta szemlélhető Porphyrogenitus Constantin' adománya tehát ez, ki a' hasonlag ezen látható Geiza herczeg' kortársa; a' keresztyénségnek Hierotheus pap által honunkban terjesztője volt." („Prot. lap." 483. l.) — Mint állnak meg ezek, látni fogjuk. Pauer János.

EGYHÁZI TUDÓSITÁSOK.

Magyarhon.

(Megyei közlés.) Pécsről, január' elején. Édes örömmel olvasunk gyakran az egyházi lapokban tudósításokat a' franczia- és németországi katholicusok' ujonan föléledt vallásos buzgalmáról; de sokkal édesebb és nagyobb örömünk, mikor arról tudósittathatunk, hogy szeretett hazánkban is mindinkább gyakoriabbakká válnak az illy reményteljes tünemények; hogy hazánkban is terjed 's naponta gyarapul a' vallásbani buzgóság. 'S valóban, mi sem lehet kivánatosabb, mint, hogy gyakran hallhassunk, 's olvashassunk illy szivemelő 's örvendeztető honi közléseket. E' szempontból eredtek jelen sorok is. Nmélt. püspökünk mindenkép és mindenkoron arra törekedvén, hogy az igaz vallásosság' szent tüzét papjaiban és hiveiben föléleszsze és nevelje, a' legközelebbi adventben székesegyházában a' szent gyónás- és áldozásról, az Üdvözitőnek méltó elfogadásárai igaz készületről tartotta a' sz. beszédeket; karácson' napján pedig, miután nemcsak az éjféli, hanem a' nagymisét is maga végzé, meghatólag és igen népszerüen, mint mindenkoron, az Üdvözitőnek egykoron a' zsidók és jelenleg a' keresztények általi fogadtatásáról szónoklott a' rendkivüli számmal összegyült hivekhez. Mély figyelem- 's közmegindulással hallá mindenki a' szeretett főpásztor' minden, de főkép végszavait, mellyek a' nagy ünnephez illő szivreható atyai intések- és kérésekből állottak. — Az év' utolsó napján, az idén épen vasárnapon, mint minden vasár- és ünnepnapon, a' délelőtti köz-istentiszteletre menvén püspökünk, hallja, hogy a' rendes egyházi szónok hirtelen megbetegülte miatt az nap predikáczio nem lehet; de ő, mint az első püspökök tevék, nem hagyá hiveit tanitás nélkül az Ur' házából távozni, 's maga predikált ismét a' keresztény ember' kötelességeiről az év' végén. — Mennyire hat az esztendő' utolsó estéje jámbor kereszténye kre, azt örvendve láttuk és éreztük ismét a' legközelebb lefolyt év' végóráiban, mikor székes egyházunk' nagyharangja összegyüjte bennünket az Ur' házába, hálát adni az idők' urának, püspökünknek az nap reggel hallott szép utmutatása szerint. Több ezeren gyültünk össze a' pompásan kivilágitott és ünnepélyesen fölékesitett roppant templomban, és a' kitett Szentség előtt teljes szivünkből mondtuk el főpásztorunkkal a' Jézus' legszentebb nevéről litaniát és azon gyönyörü „Hálaadás"-t, mi a' „Szentek' életé"-ben az év' végső napjára, ki van nyomatva. Lelkesülve hallottuk aztán a' teljes zenészet' kiséretében elénekelt „Te Deum"-ot, melly alatt a' templomon kivüliek mozsár-durrogások által figyelmeztettek az időpontnak fontosságára; végre ugyan a' „Szentek' életé"-ben álló: „Idők' ura, Istene" szép ének' mindnyájunk általi elzengedezése után megáldott bennünket főpásztorunk, és az ünnepély' nagyszerü fontosságától mélyen meghatva hagytuk el a' szentegyházat. Más nap, mellyen, valamint a' reá következő két napon, ünnepélyes Szentség-imádás van főtemplomunkban, ismét maga végzé püspökünk a' nagymisét, és utána fölállván a' szószékre, hathatós beszédben azt mutatá meg, először, hogy: szükség az év' ujultával nekünk is megujulnunk; másodszor pedig megujulásunk' eszközeit számlálta el és ajánlá. És mit gondolsz, nyájas olvasó, mit emelt ki többi közt buzgó főpapunk leginkább? Az ajtatos társulatokat általában, különösen pedig a' Pécs városában 1736-dik óta sok esztendőn át üdvösen virágzott Oltári-szentségről egyesületet, és a' boldogságos szüznek szivéről nevezett francziaországi, 's már csaknem világszerte elterjedt társulatot. Fölolvasott erről hallgatóinak a' „Rel. és Nev."-ből néhány tudósitást, — és már többektől hallottuk, hogy egész nap el szerették volna az e' felől beszélő püspököt hallgatni. — Ime, milly kész népünk' nagy része a' régi vallásos idő' ajtatos társulatait ismét visszafogadni, és általuk uj lelkesedéssel buzogni az atyáitól ránmaradt és igaznak ismert hiteért. — A' főpásztorunk' igyekezete, áldozata és példaadása által életbe lépett „szegények' intézete" szépen gyarapul, 's üdvösen munkálkodik városunkban. Az egész ügy a' legnagyobb nyilvánossággal kezeltetik; maga püspökünk is két pénteken vala jelen a' segedelem' kiosztásakor. Bevétele a' mult félévben csaknem 2000 pengő frtra rugott; az ujévi köszöntések' megváltásából is 100 p. frtot nyerve. H.

— Székes-Fejérvár. Dec. 25-kén. — Haladunk! Haladunk mi is; és pedig nemcsak anyagi-, de szellemileg is! Örömmel irhatom városunk' köréből, hogy nálunk a' polgárság, tekintve a' kor' igényeit, tekintve, hogy polgárhoz illő: nemcsak viselni e' nevet, de pontosan meg is felelni e' névnek, a' régi 's köz-ohajtást, miszerint e' sz. kir. városban is létesülne egyenruhás polgárok' egyesülete, Sz.-Fejérvár' lelkes polgárai végre teljesiték is; és legnagyobb örömünkre a' mintegy 60 főnyi ujon alakult polgárkatona-csapat először is karácson, mint Urunk születése' napján, majd félváros' kiséretével anya-templomunkba indult. Öröm volt látni, mint tódul népünk a' templomba, melly fuladásig tömve vala az ünnep alatt, ollyannyira, hogy csak alig lehetett az egyház' küszöbéről belebb jutni; 's a' szivek édenbe valának varázsolva, midőn a' nép erőteljes